

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра теоретичної і практичної філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«__» _____ 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕПІСТЕМОЛОГІЯ

для студентів

галузь знань	0203 Гуманітарні науки
спеціальність	6.020301 Філософія
освітній рівень	Бакалавр
освітня програма	Філософія
вид дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	екзамен

Викладач: Шашкова Л.О., д.філос.н., проф., завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__р.

Розробник:

Шашкова Л.О., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії.

Затверджено

«_____» _____ 2017 р.

Завідувач кафедри теоретичної і практичної
філософії

_____ (Шашкова Л.О.)

Протокол № ____ від «_____» _____ 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол № ____ від «_____» _____ 2017 р.

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«_____» _____ 2017 р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з предметною областю досліджень епістемології, надання знань з історії та сучасного стану справ в епістемології, про її основні поняття, тематику, найбільш фундаментальні й значимі теорії, взаємодією з комплексом філософських і наукових дисциплін. Репрезентація проблеми знання та його обґрунтування як фундаментальної проблеми епістемології.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати:** мати знання з логіки, метафізики й онтології, теорії пізнання, історії античної філософії.

Вміти логічно формулювати та викладати власне уявлення та розуміння проблем і способів їх розв'язання у письмовій та усній формі. Збирати та залучати до вивчення нову інформацію, в тому числі й наукову.

Володіти елементарними навичками самостійного опрацювання рекомендованої літератури, критичного сприйняття інформації, культури філософської мови і мислення.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Епістемологія» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін та викладається у 5 семестрі 3 курсу бакалаврату обсягом 4 кредити ECTS, зокрема: лекції – 30 год., семінарські заняття – 30 год. Завершується дисципліна екзаменом. У межах дисципліни презентована історія та сучасний стан справ у царині епістемології, розглядаються її основні розділи і тематика, поняття, категорії, принципи, проблеми, теорії, концепції. Особливий акцент зроблений на проясненні проблеми знання та його обґрунтування як фундаментальної проблеми епістемології. Розглядаються різні підходи і системи аргументації. Порівнюються проекти класичної і некласичної епістемології. Засади реалізму і антиреалізму. Розглядаються настанови фундаменталізму класичної епістемології на їх вплив на формування філософії аналітичної традиції. Аналізується проблема скептицизму в епістемології. Репрезентовані концепції істини в сучасній епістемології. Ґрунтовно розглядається аналітична традиція в епістемології, її зв'язок з прагматизмом і неопрагматизмом. Особлива увага приділена новітнім напрямкам і проектам епістемології: натуралістична епістемологія, еволюційна епістемологія, соціальна епістемологія. Завершується дисципліна аналізом перспектив сучасної епістемології.

4. Завдання (навчальні цілі): сформувати у студентів навички і вміння самостійної орієнтації в поняттях, теоріях, концепціях епістемології на основі опрацювання текстів найвпливовіших і значимих авторів. Розвивати здібності критичного сприйняття і оцінки різних джерел, здатність співставлення різних позицій щодо епістемологічних питань та порівняльної оцінки аргументації конкуруючих позицій.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумкові й оцінці з дисциплін и
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	Основні поняття і актуальні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, екзаменаційн	10

	питання епістемології.		а робота	
1.2	Впливові теорії і концепції, в межах яких формується проблематика соціальної епістемології.	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, есе, колоквиум, екзамен	10
1.3	Зв'язки епістемології з комплексом філософських і наукових дисциплін щодо проблематики знання і пізнання.	Лекції, семінари	Усні доповіді, екзаменаційна робота	5
1.4	Орієнтуватися в підходах до проблеми обґрунтування знання, аргументації на користь різних позицій.	Самостійна робота, лекції, семінари	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, екзаменаційна робота	10
1.5	Мати систематичні знання з філософії, які дозволяють використовувати історико-філософське підґрунтя в осмисленні та розв'язанні проблематики епістемології.	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійного дослідження	5
Вміти:				
2.1	Представляти епістемологію в єдності проблематики, розв'язання якої має свої особливості в межах різних концепцій і парадигм.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, есе, екзаменаційна робота	10
2.2	Логічно формулювати та викладати власне розуміння питань епістемології і способів їх розв'язання у письмовій та усній формі.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
2.3	Співставляти різні позиції щодо епістемологічних питань та проводити порівняльну оцінку аргументації конкуруючих позицій.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, есе, презентація самостійного дослідження,	10
2.4	Формулювати власні позиції і демонструвати навички самостійної аргументації у тематичному полі епістемології.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	10
2.5	Працювати з джерелами, зокрема аналізувати й узагальнювати їхній зміст за науковими критеріями.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, експрес-опитування, самостійне дослідження	5
Комунікація:				
3.1	Відкритість, здатність брати участь в інтелектуальних	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація	5

	дискусіях, налаштованість на діалог, здатність сприймати та враховувати зауваги, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.		самостійного дослідження, есе.	
3.2	Презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій, есе.	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження,	5
	Автономність та відповідальність:			
4.1	Вміння самостійно ставити перед собою завдання і працювати над ними автономно, розуміння необхідності відповідального ставлення до роботи, чіткого і своєчасного виконання обов'язків.	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
4.2	Готовність до співробітництва з колегами задля ефективного розв'язання поставлених завдань, допомога і підтримка в інтелектуальних зусиллях.	Семінари, самостійна робота	Дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів, колоквиуму. Завершується дисципліна іспитом.

Перша частина курсу присвячена розгляду основних понять і питань епістемології; аналіз епістемології класичної і некласичної; знання як епістемологія на проблема, обґрунтування знання. Розгляду напрямів реалізму і антиреалізму. Фундаменталізм. Аналізу проблеми скептицизму в епістемології. Проблема істини і концепції істини.

Друга частина курсу присвячена розгляду аналітичної традиції в сучасній епістемології; зв'язком цієї традиції з прагматизмом і неопрагматизмом. Сучасним напрямкам і проектам епістемології: натуралістична епістемологія, еволюційна епістемологія, соціальна епістемологія. Завершується аналізом перспектив сучасної епістемології.

7.Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (**знання 1.1 – 1.5**), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (**вміння 2.1-2.5**); (**комунікація 3.1-3.2**); (**автономність та відповідальність 4.1-4.2**), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу;

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях чи знання в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, допущені неточності;

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, аргументації в поясненнях, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у відповіді суттєві неточності.

2. Доповнення / дискусія:

2 бали – доповнення змістовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

1 бал – доповнення містить інформацію, яка не розширює дискусію.

3. Самостійна робота та її презентація:

10-9 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість (письмової роботи);

8-7 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність (письмової роботи). Допускаються несуттєві неточності;

6-5 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності;

4-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

6. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, сформовані протягом вивчення дисципліни навички і вміння;

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність знань. Допускаються несуттєві неточності;

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності;

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамоствійність у виконанні завдань.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт.

Оцінювання за формами контролю :

(b – це кількість балів за виконаний вид роботи; n – це кількість разів для виконання (значення b та n залежать від конкретного розподілу годин кредитів на даний курс); Σ - це сума балів за вид роботи).

Види робіт	Семестрова кількість балів	
	Min b – 36 балів	Max b – 60 балів

		b	×n	Σ	b	×n	Σ
Лекція	Експрес-опитування						
Семинар	Усна відповідь ¹	2	8	16	3	8	24
	Доповнення, участь у дискусіях	1	8	8	2	8	16
Самостійна індивідуальна робота	Складання бібліографії обраного автора і написання анотацій до опрацьованих текстів.	6	1	6	10	1	10
	Колоквіум	6	1	6	10	1	10
Екзамен		24	1	24	40	1	40

¹ у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі. Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 30% від семестрової кількості балів.

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: екзаменаційне оцінювання відбувається у письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів. Що в загальному підсумку дає 40 балів.

При розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Студент не допускається до екзамену, якщо під час семестру набрав менше 36 балів. Для допуску до екзамену студент має здати всі самостійні роботи та конспекти. Екзаменаційна оцінка не може бути меншою **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	35-59
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Fail	0-34
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ до епістемології. Епістемологія класична і неklasична.	2	2	2
2	Тема 2. Знання як основна епістемологічна проблема. Обґрунтування знання.	2	2	2
3	Тема 3. Аналітична традиція в епістемології: Б.Рассел, Л.Вітгенштайн.	4	4	2
4	Тема 4. Прагматичний поворот в епістемологічній проблематиці: В.Квайн, Г.Патнем.	4	4	2
5	Тема 5. Реалізм і антиреалізм. Проблема істини.	2	2	2
6	Тема 6. Проблема скептицизму в епістемології. Релятивізм.	4	4	2
7	Тема 7. Поступ знання: К.Поппер. Епістемологія і методологія.	4	4	2
8	Тема 8. Проблема свідомості та її епістемологічні засади.	4	4	2
9	Тема 9. Натуралістична і соціальна епістемологія.	2	2	2
10	Тема 10. Знання і контекст. Епістемологія після скептицизму.	2	2	2
11	Індивідуальна самостійна робота: колоквіум			10
12	Індивідуальна самостійна робота: бібліографія, анотації			30
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 30 год.

Семінари – 30 год.

Самостійна робота - 60 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

- 1.Шевальє К. Епістемологія / Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. Том другий. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 488 с. – С. 84-96.
- 2.Энциклопедия эпистемологии и философии науки. М.: 2009. – Статьи: Знание, Эпистемология. – С. 246-247; 1160-1166.
- 3.Новая философская энциклопедия. В 4-х тт. – М., 2001.
- 4.Обсуждаем статью «Знание» //Эпистемология и философия науки: Научно-теоретический журнал. – 2004. № 1. – С. 131-140.
- 5.Анализ понятия «знание». Панельная дискуссия // Эпистемология и философия науки: Научно-теоретический журнал. – 2009. № 3. – С. 61-94.
- 6.Иванов В.А., Миронов В.В. Университетские лекции по метафизике. – М., 2004. – С. 361-376.
- 7.Кримський С.Б. Запити філософських смислів. – К., 2003. – С. 71-83, 84-94.
- 8.Лекторский В.А. Субъект, объект, познание. – М., 1980. – С. 3-20
- 9.Лекторский В.С. Эпистемология классическая и неклассическая. – М., 2001. – С. 39-51.
- 10.Мамардашвили М.К. Стрела познания (набросок естественноисторической гносеологии). – М., 1997.
- 11.Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы. – К., 1997. – С. 14-66.
- 12.Рассел Б. Проблемы философии // Знание знакомство и знание описание. Гл.4, 5.
- 13.Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы. «Ника-Центр», Киев, 1997. С. 14-20, 120-133, 158-176.
14. Аналитическая эпистемология // Аналитическая философия. Учеб. пособие под ред. М.В.Лебедева, А.З.Черняка. – М.: 2006. – С. 345-362, 364-395.
- 15.Маккинси М., Фреге, Рассел и проблема, связанная с понятием убеждение // Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. Общая редакция и составление А.Ф.Грязнова. М.: 1998. – С. 289-301.
- 16.Геттиер Э. Является ли знанием истинное и обоснованное мнение? // Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. Общая редакция и составление А.Ф.Грязнова. М.: 1998. – С. 231-233.
- 17.Вітгенштайн Л. Tractatus Logico-philosophicus. Філософські дослідження. – К.: Основи, 1995. – С. 8-86.
- 18.Рассел Б. Человеческое познание. Его сфера и границы. «Ника-Центр», Киев, 1997. С. 14-20, 120-133, 158-176.
- 20.Миронов В.В., Иванов А.В. Онтология и теория познания. – М.: 2005. – Гл.4.
- 21.Сокулер З.А. Людвиг Витгенштейн и его место в философии XX века. – Долгопрудный. – 1994.
- 22.Куайн У. Слово и объект. – М.: 2000.
- 23.Куайн У. Онтологическая относительность // Современная философия науки. – М.: 1996. – С. 40-61.
- 24.Куайн У. Две догмы эмпиризма // Філософський портал <http://www.philosophy.ru>
- 25.Аналитическая философия. Избр. тексты. М.: МГУ, 1993.
- 26.Патнем Х. Разум, истина и история. – М., 2002. – С. 103-138.
- 27.Патнем Х. Философия сознания. – М., 1999.
- 28.Патнем Х. Чому розум не може бути натуралізований? // Після філософії: кінець чи трансформація? – К., 2000. – С. 189-213.
- 29.Патнем Х. Реализм с человеческим лицом // Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. Общая редакция и составление А.Ф.Грязнова. М. - 1998. - С 466-494.

30. Патнем Х. Философы и человеческое понимание // "Реализм и разум" // Современная философия науки. М., 1996.
31. Патнем Х. Введение к книге "Реализм и разум" // Современная философия науки. М., 1996.
32. Современная философия науки: знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада: Учебная хрестоматия. – М., 1996.
33. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: Медиум, 1995.
34. Вебер М. «Объективность» социально-научного и социально-политического познания / М. Вебер // Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 348 – 415.
35. Вебер М. Наука как призвание и как профессия / М. Вебер // Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 707 – 735.
36. Габермас Ю. Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ / Ю. Габермас // Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – С. 287 – 324.
37. Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – С. 287 – 324.
38. Фарман И. П. Коммуникативная парадигма в социальном познании // Наука глазами гуманитария / Отв. ред. В. А. Лекторский. – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – С. 229 – 261.
39. Социальная эпистемология: идеи, методы, программы. М.: 2010.
40. Лоренц Конрад. Агрессия (так называемое «зло») / Перевод с немецкого Г. Ф. Швейника. – Москва, издательская группа «Прогресс», 1999 г.
41. Лоренц Конрад. Обратная сторона зеркала / Москва, изд-во "Республика", 1998 г.
42. Докинз Ричард. Эгоистичный ген / The Selfish Gene / Переводчик: Н. Фомина. – Corpus. – 2013.
43. Докинз Ричард. Расширенный фенотип: длинная рука гена / The Extended Phenotype: The Long Reach of the Gene / Переводчик: А. Гопко. – Corpus. – 2010.
44. Докинз Ричард. Вирусы мозга // «Химия и жизнь», № 10. – 2005.
45. Варела Ф. Х., Матурана У. Р. Дерево познания: Биологические корни человеческого понимания. — М.: Прогресс-Традиция, 2001. — С. 224.
46. Глазерсфельд, Э. фон. Ведение в радикальный конструктивизм // Вестник Московского ун-та. Сер. 7, Философия. — 2001. — № 4. — С. 59—81.
47. Блур Д. Сильная программа в социологии знания // Логос. 2002. № 5-6(35). – С. 162-185.
48. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология: Введение в феноменологическую философию. / Эдмунд Гуссерль. – СПб.: Владимир Даль, 2004. – 400 с.
49. Касавин И.Т. Социальная эпистемология: к истории и постановке проблемы //
50. Мальцева А.П. Повседневность истины: монография. / А.П. Мальцева. – 2-е изд., стер. – М.: ФЛИНТА, 2013. – 88 с.
51. Порус В.Н. На Мосту Интерпретаций: Р. Мертон и социальная эпистемология / В.Н. Порус. // Социология науки и технологий. № 4.- Том 1. – 2010. – С. 104-116.
52. Страуд Б. Аналитическая философия и метафизика. // Аналитическая философия: Избранные тексты / Сост., вступ. ст. и коммент. А. Ф. Грязнова. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 181 с. – С. 159-174.
53. Дамміт М. Чи може аналітична філософія мати систематичний характер і чи повинна вона його мати? // Після філософії: кінець чи трансформація?. –К.: «Четверта хвиля», 2000. – С. 166-189.
54. Рорти Р. Американская философия сегодня // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). – М., 1998. – С. 433-453.

54. Решер Н. Взлет и падение аналитической философии // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). – М., 1998. – С. 454-466.
55. Патнем Х. Почему существуют философы? // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). – М., 1998. – С. 495-509.
56. Патнем Х. Реализм с человеческим лицом // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). – М., 1998. – С. 466-494.
57. Гудмен Пересмотр философии // Способы создания миров / Пер. с англ. А.Л. Никифорова, Е.Е. Ледникова, М. В. Лебедева, Т. А. Дмитриева. – М. Идея-Пресс, Логос, Практис, 2001. – 376 с. – С. 258-280
58. Лингвистический поворот в философии; Старый спор реалистов и номиналистов? // Неретина С., Огурцов А. Пути к универсалиям. – СПб.: РХГА, 2006. – 1000 с. – С. 741-749.
59. Идеальная траектория Рассела и трактовка универсалий; Спор Рамсея с Расселом // Неретина С., Огурцов А. Пути к универсалиям. – СПб.: РХГА, 2006. – 1000 с. – С. 750-785.
60. Диспозициональный концептуализм Поппера // Неретина С., Огурцов А. Пути к универсалиям. – СПб.: РХГА, 2006. – 1000 с. – С. 892-905.
61. Армстронг: современные версты номинализма // Неретина С., Огурцов А. Пути к универсалиям. – СПб.: РХГА, 2006. – 1000 с. – С. 906-938.
62. Рорти Р. Привелигированные репрезентации // Философия и зеркало природы. – Новосибирск, 1997. – С. 122-157
63. Рорти Р. Эпистемология и эмпирическая психология // Философия и зеркало природы. – Новосибирск, 1997. – С. 158-189.
64. Рорти Р. От эпистемологии к герменевтике // Философия и зеркало природы. – Новосибирск, 1997. – С. 233-263
65. Рорти Р. Философия без отражения // Философия и зеркало природы. – Новосибирск, 1997. – С. 233-292.
66. Геттиер Э. Является ли знанием истинное и обоснованное мнение? // Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. Общая редакция и составление А.Ф.Грязнова. М.: 1998. – С. 231-233.
67. Тейлор Ч. Подолання епістемології // Після філософії: кінець чи трансформація? – Київ, «Четверта хвиля», 2000. – С. 406-431.
68. Після філософії: кінець чи трансформація? – Київ, «Четверта хвиля», 2000. – 431 с.